

پرسش و پاسخ حقوقی

دکتر بهزاد نجفی

.....
کارشناس امور دارویی و حقوقی

در قبال این گونه بیماران دارند، لطفاً ما در این مورد راهنمایی بفرمایید. تا حقی از ما بیماران ضایع نگردد.

جواب: در طی دو دهه اخیر در بستر توجه روز افزون جوامع بین‌المللی به حقوق بشر، بحث پیرامون حقوق بیماران نیز اهمیت ویژه‌ای یافته است. حقوق بیماران بازتابی است از حقوق بشر که بعد از جنگ جهانی دوم جنبشی بین‌المللی را

سؤال: بیماری هستم مبتلا به بیماری‌های قلبی و عروقی و دیابت که متأسفانه بنا به نیاز، اکنرا سر و کارم با متخصص قلب و داخلی و آزمایشگاه و داروخانه می‌باشد. می‌خواستم به عنوان یک شهروند بدانم که بیمارانی مثل بنده و غیره چه نکاتی را در مورد حق و حقوق خود در بخش سلامت (اعم از بیمارستان، داروخانه و آزمایشگاه و سایر مراکز درمانی) خود بدانیم و این مراکز نیز چه وظایفی

کرده است.

اصول کلی مورد قبول در این نشست عبارتند از:

- حق دریافت مراقبت‌های بهداشتی
- حق دسترسی به اطلاعات
- حق انتخاب
- حق مشارکت
- حق توجه به منزلت و شان انسان
- حق محترمانه ماندن اطلاعات

تصویب قوانین و آیین نامه‌های مشخص کننده حقوق و مسئولیت‌های بیماران، پرسنل حرفة ای بهداشتی و موسسات مراقبت بهداشتی و تدوین کدهای اخلاق حرفه‌ای، منشورهای حقوق بیماران یا ابزارهای مشابهی که براساس درک مشترک بین نمایندگان، بیماران، تیم بهداشتی و سیاست‌گذاران تدوین شده باشد از فعالیت‌هایی بود که از آن پس با جدیت بیشتری در حوزه حقوق بیماران در دنیا صورت گرفت.

حقوق پزشکی شاخه‌ای از رشته‌های حقوقی است که برای نخستین بار بیش از یک دهه قبل به عنوان موضوعی مجزا در انگلستان مورد توجه قرار گرفت. هم به لحاظ قربت و نزدیکی این رشته با اخلاق پزشکی و هم ارتباط و پیوستگی آن با پزشکی قانونی که شاخه‌ای از رشته‌های پزشکی است در حوزه علوم پزشکی، این رشته از اهمیت خاصی برخوردار است.

در ورای نگرانی شدیدی که از کنش متقابل حقوق و پزشکی وجود دارد به یمن حضور و ظهور حقوق پزشکی در عرصه‌های مختلف پزشکی هاله‌ای از امید نهفته است و این رشته می‌تواند

در این زمینه برانگیخت. بهدلیل تغییرات ناشی از این پارادایم جدید، بسیاری از کشورها قوانینی برای حمایت از حقوق بیماران به تصویب رساندند و یا بیانه‌هایی در این زمینه تدوین کردند.

امروزه تاکید روز افون جامعه بشری به حقوق بشر، سیستم‌های مراقبت بهداشتی را هم بر آن می‌دارد که بیش از پیش به حقوق مددجویان به عنوان انسان‌هایی که بیش از دیگران نیاز به کمک دارند توجه کنند.

هر چند که از اصول اولیه آموزش برای پرسنل حرفة‌ای بهداشتی این بوده است که همواره حق با مددجو است اما این که در عمل به چه میزان این حق رعایت یا به آن عمل شده است و یا اصولاً خود پرسنل بهداشتی و مددجویان چه نگرش و برداشتی از این حقوق دارند مقوله‌ای است که جای بحث و بررسی دارد.

توانایی حمایت از حقوق بیماران تنها زمانی ممکن نیزیر است که ارایه دهنده‌گان خدمات بهداشتی خود از این حقوق آگاه بوده و در جریان روند تدوین، تصویب، اجرا و پایش اصول مربوط به آن باشند.

با مروری گذرا بر تاریخچه حقوق بیمار، می‌توان گفت اولین رویداد بین‌المللی با تمکز ویژه بر حقوق بیماران با حمایت دفتر منطقه اروپایی سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۹۴ در هلند روی داد. هدف این نشست تعريف اصول و استراتژی‌هایی برای ارتقاء حقوق بیماران بود. این نشست بیانه‌ای را در حمایت از حقوق بیماران در اروپا تصویب کرد که هنوز اهمیت خود را به عنوان چارچوب مشترکی برای عمل در کشورهای اروپایی حفظ

افزایش یافته و تاثیر خود را نیز در زمینه پزشکی گذاشته است. بدین منظور منشورهایی در رابطه با حقوق بیماران توسط گروههای متخصص طراحی شده است. به طور کلی اصول حقوق بیماران شامل موارد زیر است:

■ **حق برخورداری از مراقبت و درمان مناسب و با کیفیت بالا**

■ بیمار حق دارد که خدمات مراقبتی، بهداشتی و درمانی را متناسب با نیازهای بهداشتی و درمانی خود دریافت کند. اثر بخشی و کارآیی بالا، به هنگام نیاز و به طور جامع، قابل دسترسی، قابل قبول و عادلانه بدون هیچ گونه تبعیض ارایه گردد.

■ بیمار حق دارد در تمام موارد به ویژه در مورد فوریت‌های پزشکی، سریعاً به وضع وی رسیدگی شود.

■ عموم مردم صرف نظر از موقعیت اجتماعی حق دارند تحت مراقبتهاشی بهداشتی و درمانی قرار گیرند. مراقبتهاشی که برای عموم قابل دسترس بوده و مطابق با استانداردهای حرفه‌ای باشند.

■ بیمار حق دارد از مراقبت دقیق توأم با احترام برخوردار شود. این خدمات باید عادلانه، بشر دوستانه، بدون تبعیض نژادی و بدون در نظر گرفتن رنگ پوست، جنسیت، ملیت، شغل، مذهب و منبع پرداخت هزینه باشد.

■ بیمار حق دارد از مراقبت بهداشتی و درمانی هماهنگ و بیوسته برخوردار شود.

■ بیمار حق دارد انتظار داشته باشد که مراقبت، در حد معقولی ادامه پیدا کند. علاوه بر این، او حق دارد از قبل بداند که به کدامیک از پزشکان، در کجا و چگونه و در چه زمانی می‌تواند دسترسی داشته باشد.

عامل پیوند و عنصر وحدت بخش میان حقوق و پزشکی باشد.

جامعه پزشکی نوعاً دغدغه فکری فراوانی نسبت به مسائل حقوقی دارند و همواره به آن با ترس و نگرانی می‌نگرند و معمولاً قضاط و حقوقدانان را دشمن خویش می‌پنداشند. در حالی که این نگرانی بیشتر نشات گرفته از عدم درک متقابل یکدیگر است تا نگرش‌های سیزه جویانه.

حقوق پزشکی می‌تواند پل ارتباطی مناسبی بین جوامع پزشکی و حقوقی کشور باشد و فضای گفتمان بین این دو گروه را تلطیف کند. هرچند که این علم توسط حقوقدانانی که آگاهی تقریبی از آن دارند نیز مورد ناسپاسی واقع شده است. به نظر می‌رسد این علم به عنوان عاملی برای حمایت لازم و ضروری از علم پزشکی اعلام شود که در سایه اخلاق پزشکی می‌تواند نقش و تاثیر سازنده‌ای در علوم پزشکی داشته باشد.

مسلماً حقوقدانان و پزشکان با بهره‌مندی از مواهی حقوق پزشکی و البته اخلاق پزشکی می‌توانند درک متقابل از یکدیگر داشته باشند و از این طریق تفاهم بیشتری بین آنان حاصل می‌شود.

بنابراین در تعریف حقوق پزشکی می‌توان گفت که حقوق پزشکی شاخه‌ای از علم حقوق است که به مطالعه قواعد و مقررات حاکم بر مسائل پزشکی و دارویی می‌پردازد و اجرای این قواعد توسط محاکم تضمین می‌شود.

■ **اصول حقوق بیمار**
امروز حساسیت مددجویان نسبت به حقوق شان

شود. وقتی دادن چنین توضیحاتی به بیمار از نظر پزشکی صحیح نیست، اطلاعات فوق باید در اختیار شخص مناسبی که از طرف بیمار معرفی شده است، گذاشته شود. در صورت لزوم، تعبیر و تفسیر این اطلاعات باید به صورت رایگان در اختیار وی قرار گیرد.

■ بیمار حق دارد قبل از شروع درمان، برای امضا رضایت‌نامه، اطلاعات ضروری را از پزشک خود به دست آورد. برای رضایت آگاهانه به‌جزء در فوریت‌های پزشکی این اطلاعات شامل روش خاص درمانی و تشخیصی، عوارض درمان و مدت احتمالی ناتوانی است. این اطلاعات تنها به این موارد محدود نمی‌شود. هنگامی که راه‌های درمان دیگری وجود دارد یا وقتی بیمار اطلاعاتی در رابطه با سایر روش‌های درمان درخواست کند این اطلاعات باید به زبان ساده و قابل فهم در اختیار وی گذاشته شود.

■ بیمار حق دارد، نام اشخاصی را که مسئول تشخیص و یا درمان وی هستند، بداند.

■ بیمار حق دارد از قابلیت‌های حرفة‌ای، ورزش و مهارت‌های افرادی که درمان را برای وی فراهم می‌کنند، اطلاعات کافی داشته باشد.

■ بیمار حق دارد درباره هرگونه ارتباط بیمارستان با مراکز آموزشی و سازمان‌های مراقبت بهداشتی و درمانی دیگر تا جایی که به درمان وی مربوط می‌شود اطلاع کسب نماید و آن‌ها را با نام بشناسد.

■ بیمار حق دارد از برنامه‌های بیمارستان در مورد انجام آزمایشات بر روی انسان تا آن‌جا که به درمان وی ارتباط دارد، مطلع شود. علاوه

■ بیمار حق دارد به منظور تداوم مراقبت‌های بهداشتی و درمانی از همکاری کلیه ارایه دهنده‌گان خدمات بهداشتی و درمانی و موسساتی که در این زمینه فعالیت دارند، برخوردار باشد.

■ بیمار حق دارد با رعایت احترام به شخصیت وی و محیط خصوصی وی بستری و مورد معاینه آزمایش و درمان قرار گیرد. این بدان معناست که هرگونه مداخله باید تنها در حضور افرادی که به‌طور مستقیم در مراقبت و درمان وی نقش دارند صورت گیرد.

■ بیمار حق دارد توسط پزشکی تحت مراقبت قرار گیرد که در تصمیمات و اقدامات درمانی کاملاً آزاد است و تحت فشار و محدودیت هیچ‌گونه مداخله‌گر بیرون نیست.

■ بیمار همیشه باید در سازگاری با بیشترین تمایلاتش تحت درمان قرار گیرد و این درمان بایستی در سازگاری با اصول عمومی و ثابت شده درمانی باشد.

■ در شرایطی که ایجاب می‌کند به لحاظ محدودیت عرضه، انتخاب بین بیماران بالقوه برای درمان‌های خاص صورت پذیرد کلیه بیماران واحد شرایط باید به روش مناسبی مورد انتخاب قرار گرفته و این انتخاب مبتنی بر شرایط و ویژگی‌هایی پزشکی درمانی باشد و هیچ‌گونه تعییضی صورت نگیرد.

□ برخورداری از اطلاعات

■ بیمار حق دارد اطلاعات جدید و کاملی درباره نوع بیماری خود، درمان و پیش‌آگهی از پزشک معالج خود دریافت کند. این توضیحات باید با بیانی که برای بیمار قابل فهم باشد، مطرح

- بیمار حق دارد از کلیه حقوق خود در تمام مراحل مراقبت اطلاع حاصل نماید.
- بیمار حق دارد از هویت و تخصص کلیه افراد ارایه دهنده خدمات پزشکی و بهداشتی مطلع شود.
- بیمار حق دارد از روش‌های درمانی به‌گونه‌ای که در ارتباط با بیماری وی در سایر مراکز درمانی ارایه می‌شود مطلع گردد.
- بیمار این حق را دارد که بنا به تصریح خود از بیماری و سایر حقایق مربوط به آن مطلع نشود مگر این که لازم باشد به لحاظ حفاظت از حیات و زندگی فردی دیگر، این اطلاعات در اختیار بیمار قرار گیرد.
- بیمار این حق را دارد که افرادی را که لازم است به نمایندگی از وی از جزئیات بیماری و موارد مربوط به آن مطلع باشند، انتخاب کند.
- قبل از انتقال بیمار به مراکز درمانی دیگر، باید علت انتقال برای وی توضیح داده شود. اگر بیمار موافق نباشد حق دارد در این مورد با متخصصین مشورت کند.
- بیمار حق دارد حداقل یک روز قبل از ترخیص از زمان ترخیص خود آگاه شود. وی حق دارد در مورد به موقع بودن ترخیص با متخصصین مشورت نماید.
- بیمار حق دارد در هنگام ترخیص از کلیه اوراق پرونده پزشکی خود فتوکپی تهیه نماید. علاوه بر این، او باید دسترسی راحت به مدارک پزشکی خود داشته باشد، مگر این که به علل درمانی توسط پزشک یا به موجب قانون منع شده باشد و مستندات موجود در پرونده محترمانه تلقی شود.
- بیمار این حق را دارد از کلیه اطلاعات ثبت

بر این، او می‌تواند از انجام چنین آزمایش‌هایی خورداری نماید.

- بیمار حق دارد انتظار داشته باشد که بیمارستان در حد توان به درخواست وی در مورد ارایه خدمات ترتیب اثر دهد، بیمارستان موظف است نسبت به ارزیابی بیمار و ارایه مراقبت از وی و یا ارجاع بیمار به سایر مراکز درمانی با توجه به فوریت امر اقدام کند. هنگام انتقال بیمار به مراکز درمانی دیگر، اگر دادن اطلاعات به بیمار از نظر پزشکی مجاز باشد پزشک معالج باید درباره لزوم انتقال و کارهای دیگر که می‌توان به جای انتقال انجام داد، برای بیمار توضیح دهد.

- اطلاعات باید به روشنی مناسب و مطابق با فرهنگ بیمار و به‌گونه‌ای که آن را بفهمد، در اختیارش گذارد و شود.

- به طور مکتوب از اقدامات مراقبتی که برای وی فراهم می‌شود و از دفعات تکرار آن مطلع شود.
- بیمار حق دارد از قوانین و مقررات جاری بیمارستان که در مورد وی مصدق دارد مطلع شود.

- بیمار حق دارد در کلیه تصمیم‌گیری‌های مربوط به مراقبت بهداشتی و درمانی خود مشارکت آگاهانه داشته باشد.

- در خصوص هرگونه تغییر در نحوه مراقبت مورد مشورت قرار گیرد و در آن مشارکت داشته باشد.

- کارکنان مراکز درمانی باید نحوه مراقبت از خود را به بیماران آموزش دهند، تا آن‌ها بتوانند از نیازهای اساسی خود مطلع شوند و به سطح مطلوبی از سلامتی دست یابند.

ارایه آن وجود دارد، به بیمار خودداری شود.

■ حق محرومانه بودن اطلاعات و رازداری

■ بیمار حق دارد حریم شخصی وی از هر دو نظر شخصی و اطلاعاتی، در ارتباط با کارکنان بیمارستان، پزشکان دیگر (به غیر از پزشک معالج)، رزیدنت‌ها، انترن‌ها، دانشجویان پزشکی متخصصین، پرستاران و دیگر بیماران رعایت شود.

■ در حین اجرای برنامه مراقبت پزشکی، باید حریم شخصی بیمار رعایت گردد. گفتگو درباره بیماری، مشاوره، معاینه بیمار باید محرومانه باشد و با احتیاط کامل انجام شود.

■ بیمار حق دارد انتظار داشته باشد که کلیه ارتباطات و پروندهای مربوط به مراقبت وی محرومانه بماند.

■ بیمار حق دارد کلیه اطلاعات قابل شناسایی در خصوص وضعیت سلامتی و بیماری، تشخیص پیش‌آگهی، درمان و سایر اطلاعاتی که شخصی تلقی می‌شود حتی بعد از مرگ وی، محرومانه باقی بماند، به استثناء نزدیکان و بازماندگان بیمار که این حق را دارند از وضعیت و مخاطراتی که در این رابطه به سلامتی آن‌ها مربوط می‌شود، مطلع شوند.

■ اطلاعات محرومانه فقط در صورتی می‌تواند افشاء شود که بیمار به صراحت مجاز بودن آن را اعلام کرده باشد و موکداً به موجب قانون چنین امری مجاز فرض شده باشد؛ اطلاعات برای سایر فرآهم کنندگان خدمات سلامتی فقط در حد نیاز داشتن آن اطلاعات مجاز شمرده می‌شود مگر این که بیمار در این خصوص صریحاً اعلام نظر کرده باشد.

شده در پرونده پزشکی خود از جمله وضعیت سلامتی اش که شامل حقایق پزشکی درمانی نیز هست، مطلع باشد. در عین حال اطلاعات محرومانه به شخص ثالث (نهاد یا فرد واسطی که با بیمار در ارتباط است) را که در پرونده پزشکی بیمار ثبت است بدون رضایت شخص ثالث نباید در اختیار بیمار قرار داد.

■ بیمار حق دارد صورت حساب کامل خدماتی را که در مراکز درمانی دریافت کرده است، را صرف‌نظر از منبع پرداخت‌کننده آن بررسی کند و در مورد آن توضیح بخواهد. در خصوص مواردی که توسط بیمه پوشش داده نمی‌شود مطلع شود.

■ بیمار حق دارد توضیحات کاملی در مورد نحوه دریافت کمک‌های مالی از منابع عمومی و خصوصی و به منظور تامین هزینه خدمات بیمارستانی از کارکنان مرکز درمانی دریافت کند.

■ بیمار حق دارد طی درخواستی پرونده پزشکی خود را بررسی و مطالعه کند.

■ بیمارانی که نمی‌توانند به زبان محلی صحبت کنند، حق دارند به یک مترجم دسترسی داشته باشند.

■ بیمار حق دارد طی درخواستی با هزینه خود با متخصصین در مورد وضعیت پزشکی خود مشورت کند.

■ بیمار حق دارد در زمینه هزینه خدمات بهداشتی و درمانی خود نظیر هزینه دارو، خدمات پزشکی جراحی و ... اطلاعات کافی را دریافت کند.

■ در موارد استثنائی ممکن است از ارایه اطلاعاتی که سلامت بیمار را در معرض مخاطره جدی قرار می‌دهد و یا دلیل منطقی و قانع کننده‌ای برای عدم

■ حق رضایت آگاهانه

■ هر فرد عاقل و بالغ حق دارد در مورد درمان یا روش درمانی که برایش توصیه شده یا ضرورت دارد تصمیم بگیرد. در واقع هر انسان بالغ و عاقل و ذی صلاح باید نسبت به هرگونه روش درمانی که برای او در نظر گرفته‌اند، از قبل آگاه و راضی باشد و بدینه است که بدون کسب رضایت وی چنین کاری ضرب و جرح و جرم محسوب می‌شود.

■ بیمار حق دارد برای لمس شدن و مشاهده و معاینه شدن اجازه بدهد. این اصلی است که در مورد همه موارد رضایت‌نامه صدق می‌کند.

■ بیمار به طور قانونی حق دارد توضیحات واضح و مختصری درباره درمان‌های پیشنهادی به زبان ساده دریافت کند. این توضیحات شامل عوارض درمان، احتمال مرگ، مشکلاتی که معمولاً پس از بهبودی پیش می‌آید و میزان احتمال موقوفیت روش درمانی است. به بیمار باید اطمینان داده شود که بدون رضایت آگاهانه، او تحت هیچ درمانی قرار نخواهد گرفت. مفاد چنین رضایت‌نامه‌ای در یک فرم رضایت‌نامه، کتبی تنظیم شده و به تایید بیمار باید برسد.

■ بیمار حق دارد قبل از امضای رضایت‌نامه، وضعیت کنونی وی و عواقب عدم انجام درمان به طور صحیح، کامل و واضح ارزیابی شود.

■ بیمار حق دارد قبل از اعلام رضایت، اطلاعات کاملی درباره نوع بیماری خود، درمان پیشنهادی پزشک معالج، عوارض درمان پیشنهادی و سایر روش‌های درمانی موجود به زبانی ساده و قابل فهم دریافت کند.

■ در حین اجرای برنامه مراقبت پزشکی افرادی

■ کلیه اطلاعات موجود در پرونده پزشکی بیمار به جزء در مواردی قانونی یا درخواست شرکت‌های بیمه باید محترمانه بماند. همچنین کلیه اطلاعات مربوط به ارتباط بیمار و ارایه دهنده مراقبت‌های بهداشتی و درمانی، چه کتبی و چه شفاهی، باید محترمانه بماند.

■ بیمار حق دارد از افشاء اسرار درمانی اجتماعی و مالی وی و آن‌چه در خانه وی می‌گذرد خودداری شود، مگر در مواردی که قانون تکلیف کرده است.

■ بیمار حق دارد منبع پرداخت هزینه مراقبت و درمان وی محترمانه بماند.

■ حق محترمانه بودن و محافظت از اطلاعات مدارک پزشکی بیمار باید به هنگام پردازش اطلاعات و تبدیل آن‌ها به اشکال الکترونیکی رعایت گردد. در خصوص تبادل الکترونیکی داده‌ها باید از فناوری‌هایی استفاده شود که امکان افشاء اسرار بیمار به حداقل برسد.

■ بیمار حق دارد، افرادی را که لازم است به نمایندگی از او از جزئیات بیماری وی مطلع باشند انتخاب نماید.

■ به هنگام فوت بیمار هیچ‌کس حق دسترسی و بررسی مدارک پزشکی و اتوپسی بیمار را ندارد مگر به حکم محاکم قانونی و یا این‌که بیمار از قبل آن‌ها را انتخاب و معرفی نموده باشد.

■ کلیه داده‌های قابل شناسایی بیمار باید حفاظت شود و روش حفاظت باید متناسب با روش نگهداری آن باشد. در خصوص موارد انسانی نیز که می‌توان از آن داده‌های قابل شناسایی بدست آورد به همین طریق عمل می‌شود.

خود را با نماینده یا نهاد قانونی بیمار به شور گذارد و در موارد اضطراری علی‌رغم مخالفت نماینده قانونی اقدامی را که فکر می‌کند به صلاح بیمار است، انجام دهد.

■ در خصوص بیمارانی که به لحاظ قانونی تمامی یا بخشی از توانایی ابراز رضایت خود را از دست داده‌اند، باید از وکیل یا نماینده قانونی آن‌ها رضایت‌نامه گرفته شود مع‌هذا اطلاعات لازم را به اندازه ظرفیت تصمیم‌گیری باید در اختیار بیمار قرار داد.

■ در صورتی که بیمار به لحاظ قانونی اجازه تصمیم‌گیری ندارد ولی می‌تواند تصمیمات منطقی اتخاذ نماید باید به نظرات وی احترام گذاشته شود و این حق به وی داده شود که از افشا‌ی اسرار بیماری او در نزد نماینده قانونی وی جلوگیری به عمل آید.

□ حق استقلال رای

■ بیمار حق دارد درباره مسایل مربوط به خود آزادانه تصمیم بگیرد و پزشک موظف است بیمار را از عواقب تصمیم‌اش مطلع سازد.

■ هر بیمار عاقل، بالغ و آگاه حق دارد انجام هرگونه درمان یا فرآیند تشخیصی و درمانی را در مورد خود بپذیرد یا نپذیرد. هر بیمار حق دارد از اطلاعات لازم به‌منظور اتخاذ تصمیم در خصوص نحوه درمان خود برخوردار باشد. بیمار باید به وضوح بفهمد که هدف از انجام هرگونه آزمایش یا درمان چیست، چه نتایجی به دنبال دارد و عواقب عدم انجام درمان یا آزمایش چه می‌تواند باشد؟

■ بیمار حق دارد در پژوهه تحقیقاتی یا آموزش پزشکی شرکت کند و یا از انجام آن امتناع ورزد.

که به طور مستقیم درگیر مراقبت از بیمار می‌باشد برای حضور در هنگام مصاحبه و معاینه باید از بیمار اجازه بگیرند.

■ اخذ رضایت آگاهانه بیمار لازمه هرگونه مداخله پزشکی است. با این وجود هر بیماری حق دارد از مداخله پزشکی امتناع ورزد یا آن را متوقف نماید، مگر در شرایطی که عدم درمان وی منجر به تهدیدی برای آحاد جامعه گردد.

■ بیمار حق دارد که رضایت یا عدم رضایت خود را از بخشیدن عضو خود به منظور پیوند اعضاء به سایر بیماران اعلام نماید.

■ در مواردی که بیمار هوشیاری خود را از دست داده و یا قادر به بیان تمایلات و خواسته‌های خود نیست، در هر زمان که ممکن باشد باید رضایت‌نامه درمانی از وی یا نماینده قانونی وی گرفته شود.

■ در صورتی که نماینده قانونی بیمار در دسترس نبوده و انجام مداخله درمانی اضطراری است فرض بر رضایت بیمار گذاشته شده و اقدام درمانی صورت پذیرد مگر این که شواهدی دال بر این امر در دست باشد که بیمار در صورتی که هوشیاری خود را از دست نداده بود، بی تردید با انجام چنین درمانی مخالفت می‌کرد.

■ در صورتی که اخذ رضایت‌نامه از بیمار ممکن نباشد و ضرورت پزشکی انجام مداخله درمانی را ضروری اعلام نماید، نیازی به اخذ رضایت‌نامه از بیمار نیست مگر این که از قبل، انجام مداخله درمانی را ممنوع اعلام کرده باشد.

■ در مواردی که نماینده قانونی یا وکیل بیمار از انجام اقدام درمانی که به نظر پزشک به صلاح بیمار است مخالفت کند، پزشک موظف است نظر

مواردی قابل انجام است که پزشک قانوناً موظف به انجام آن است و یا مطابق با اصول اخلاق پزشکی است.

■ حق برخورداری از آموزش سلامت (بهداشت)

■ بیمار حق دارد که آموزش‌های بهداشتی لازم را، که بتواند به وی در خصوص انتخاب بین گرینه‌های مربوط به سلامت انفرادی یا خدمات بهداشتی درمانی موجود کمک کند، دریافت دارد. این آموزش باید حاوی مطالبی باشد که اطلاعات لازم را در خصوص سبک زندگی سالم و روشهای پیش‌گیری و شناسایی پیش‌رس بیماری‌ها، در اختیار وی قرار دهد.

■ بر مسئولیت شخصی هر فرد در خصوص سلامتی اش باید تأکید شود. پزشکان باید مشارکت فعالی در اقدامات آموزشی برای بیمار داشته باشند.

■ حق رعایت محیط خصوصی بیمار

■ بیمار حق دارد حریم شخصی وی در حین مصاحبه، معاینه و درمان رعایت شود.

■ بیمار حق دارد حریم شخصی وی به هنگام ملاقات رعایت گردد.

■ بیمار حق دارد که در طول مدت بستری از طریق تلفن یا ملاقات خصوصی به آشنایان خود دسترسی داشته باشد.

■ به حق حفظ آرامش و خصوصی بودن اقدامات انجام شده برای بیمار چه در موارد درمانی و چه در موارد آموزشی باید احترام گذاشته شود.

■ در حین اجرای برنامه مراقبت پزشکی باید حریم شخصی بیمار رعایت گردد. افرادی که

■ بیمار صرف نظر از وضعیت جسمانی و مالی حق دارد مرکز درمانی را ترک کند. قبل از ترک سازمان، بیمار باید ترجیح نامه‌ای را امضاء کند که در آن توضیح داده شود که بیمار برخلاف توصیه پزشکان از مراکز درمانی خارج شده است.

■ بیمار حق دارد تا آن‌جا که قانون اجازه می‌دهد درمان را رد کند و حق دارد از عاقب تصمیم خود آگاه شود.

■ بیمار به‌طور قانونی حق دارد انجام هرگونه آزمایش یا روش‌های تشخیصی و درمانی که به صرف آموزشی می‌باشد و منفعت مستقیمی برای او ندارد، را رد کند. بیمار به‌طور قانونی حق دارد هرگونه آزمایش، دارو یا درمان ویژه را قبول نکند.

■ بیمار حق دارد بدون این که مجازاتی برایش در نظر گرفته شود نوع درمان، دریافت دارو و یا شرکت در تحقیقات آزمایشگاهی مورد نظر پزشک را رد کند.

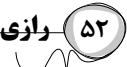
■ بیمار حق دارد معاینه و نظارت توسط افرادی که به‌طور مستقیم در امر مراقبت شرکت ندارند را نپذیرد.

■ بیمار حق دارد پزشک، بیمارستان و یا موسسه ارایه کننده خدمت خود را به‌طور آزادانه انتخاب کرده و آن را تغییر دهد.

■ بیمار حق دارد در هر مرحله از درمان خود نظر پزشکی غیر از پزشک معالج خود را اخذ نماید.

■ بیمار حق دارد درباره مسائل مربوط به خود آزادانه تصمیم بگیرد و پزشک موظف است بیمار را از عاقب تصمیم‌اش آگاه سازد.

■ اقدامات تشخیصی و درمانی که بیمار تمايل به انجام آن‌ها ندارد، تنها در شرایط استثنایی و

- بیمار حق اعتراض در مورد خدمات بهداشتی و درمانی را دارد این شکایت بیمار باید مورد رسیدگی قرار بگیرد و پاسخ منطقی به بیمار داده شود.
- بیمار حق دارد بداند که به هنگام بیان اعتراض و شکایت باید با چه کسی، کی و چگونه تماس بگیرد.

□ حق جبران خسارت

- بیمار حق دارد نسبت به جبران خسارت ناشی از اشتباه، اطلاعات ناقص و به تأخیر افتاده و ... آگاهی کسب نماید.
- بیمار حق دارد در اسرع وقت به شکایت وی رسیدگی شود و خسارات واردہ به وی جبران شود.
- گروه درمان‌گر بیمار در مقابل هرگونه صدمه سهوهی در برابر بیمار پاسخ‌گو است و باید کلیه اقدامات خود را مستند کند. نظام بیمه‌گری نیز در قبال بروز هر گونه صدمه به لحاظ تصمیم‌های نامناسب بالینی خود، پاسخگو و مسؤول است.
- به منظور تضمین فرایند درمانی و مناسب و ارزشمند بودن آن لازم است این اطمینان به بیمار داده شود که بازنگری توسط افراد صلاحیت‌دار و در صورت لزوم به صورت سورایی فراهم می‌شود و در این بازنگری هیچ‌گونه انگیزه مالی در انتخاب نوع درمان برای بیمار دخالت ندارد.

■ حقوق کودکان بیمار

- پذیرش اطفال در بیمارستان تنها باید زمانی روی دهد که خدمات مورد نیاز وی در خانه یا به صورت خدمات سرپایی قابل ارایه نباشد.
- کودک بستره بدون توجه به سن و حالت وی

به طور مستقیم درگیر مراقبت از بیمار می‌باشد برای حضور در هنگام مصاحبه و معاینه باید از بیمار اجازه بگیرند.

- حق انتظار احترام گذاشتن به وقت بیمار و پرهیز از هرگونه ناراحتی در محیط معاینه.

□ حق داشتن آرامش

- بیمار در حد داشش جاری پزشکی باید مشمول اقدامات رفع کننده دردها و آلام خود باشد.
- هر بیمار مشمول «مراقبت نهایی انسانی» بوده و لازم است کلیه مساعدت‌های موجود را به منظور مرگ آرام و راحت تا حد ممکن دریافت کند.

- بیمار حق دارد کارکنان بیمارستان درد وی را ارزیابی کرده و در مدتی منطقی نسبت به رفع آن اقدام کنند.

- بیمار حق خودداری از انجام آزمایشات دردنای طولانی و برخورداری از مرگ با عزت را دارد.
- بیمار حق دارد مراقبت را در محیطی آرام و امن دریافت کند به‌گونه‌ای که هیچ‌گونه برخورد لفظی یا فیزیکی صورت نگیرد.

- به حق حفظ آرامش و خصوصی بودن اقدامات انجام شده برای بیمار، چه در موارد درمانی و چه در مورد آموزشی، ضمن در نظر گرفتن ارزشهای فرهنگی، باید به وی احترام گذشته شود.

- بیمار حق دارد مساعدت‌های لازم را از روحانی مورد انتخاب به منظور آرامش روحی دریافت دارد.

□ حق ابراز اعتراض و شکایت

- بیمار حق دارد در صورتی که حقوق قانونی وی زیر پا گذاشته می‌شود، اعتراض و شکایت نماید.

راعیت استانداردهای حرفه ای برخوردار باشد.

- کودک حق دارد مراقبت با کیفیت بالا را توسط کارکنان با صلاحیت و مجرب در محیطی آرام و آمن دریافت کند.
- کودک و والدین وی حق دارند نام پزشک معالج و سایر کارکنانی را که مراقبت را برای کودک فراهم می کنند، بدانند.
- درمان های اورژانسی بدون فوت وقت باید برای کودک انجام شود.
- کارکنان بیمارستان باید درد کودک را ارزیابی کرده و در مدتی منطقی نسبت به رفع آن اقدام کنند.
- مراقبت های درمانی و مستندات پزشکی کودکان باید خصوصی تلقی شود.
- در صورتی که قرار است بیمار در یک برنامه تحقیقاتی یا آموزشی قرار گیرد، اولیای وی باید مطلع گردند.
- کودک و اولیای وی موظفند حقوق سایر بیماران را رعایت کرده و نسبت به سکوت، عدم استعمال دخانیات و کاهش تعداد ملاقات کنندگان اقدام کنند.
- کودک و اولیای وی موظف به رعایت ضوابط و مقررات بیمارستان در خصوص عوامل موثر در درمان کودک هستند.
- کودک و اولیای وی حق دارند مباحثت مربوط به بیمار، مشاوره ها و معاینات و درمان های پزشکی خود محترمانه تلقی شود.
- کودک و اولیای وی حق دارند به اطلاعات موجود در پرونده بیمار دسترسی داشته باشند، مگر این که به علل درمانی توسط پزشک یا به موجب

حق دارد که والدینش یا یک شخص مشخص شده از طرف وی شب و روز کنار وی باشد.

- کودکان و والدین آنها حق دارند اطلاعات مرتبط با بیماری و درمان مربوط را دریافت دارند. اطلاعات باید با توجه به سن و درک و فهم آنها ارایه شود تا موجب مشارکت آنها در فرایند تصمیم گیری گردد.
- از هر گونه درمان و معاینه غیرضروری باید اجتناب شود تا حداقل آسیب جسمی و روحی به کودک وارد شود.
- کودکان نباید در بخش بزرگسالان پذیرش شوند. آنها باید در گروههای سنی خود قرار داده شوند تا از بازی ها و فعالیت های آموزشی که مطابق با سن آنها و اینم است برخوردار گردند.
- بیمارستان باید برای کودکان یک محیط مناسب با توجه به نیازهای فیزیکی، روحی و آموزشی آنها فراهم سازد.
- گروه ارایه دهنده خدمات درمانی باید آموزش بییند تا به نیازهای روحی، روانی و هیجانی کودکان و خانواده آنها پاسخ دهند.
- گروه ارایه دهنده خدمات درمانی باید به گونه ای سازماندهی شوند که تداوم مراقبت و درمان را برای هر بیمار تضمین نماید.
- محیط خصوصی هر کودک باید محترم شمارده شود. با هر کودک تحت هر شرایطی باید به مقتضای عقل و فهم وی برخورد شود.
- کودک حق دارد درمان و مراقبت مناسب را صرف نظر از نژاد، جنس، رنگ، ملیت، مذهب و نوع پرداخت هزینه دریافت دارد.
- کودک حق دارد از مراقبت های با کیفیت بالا و

مواخذه قرار گیرند و ارایه خدمات برای آن‌ها صرف‌نظر از نژاد، رنگ پوست، مذهب، ملیت جنسیت، سن و ناتوانی فراهم شود.

■ گروه ارایه دهنده خدمات درمانی در مقابل هرگونه صدمه سه هوی در برابر بیمار پاسخ‌گو است و باید کلیه اقدامات خود را مستند کند.

قانون منع شده باشد و مستندات موجود در پرونده محترمانه تلقی شود.

■ کودک و اولیای وی حق دارند از تشخیص درمان و پیش‌آگهی، چگونگی درمان‌های جایگزین و عوارض بیماری به گونه‌ای که برای بیمار قابل فهم باشد اطلاع کامل حاصل نمایند.

■ حقوق بیماران بستری در آسایشگاه

■ بیمار حق دارد مراقبت با بالاترین کیفیت را دریافت کند.

■ بیمار حق دارد کلیه اقدامات حمایتی و درمانی به لحاظ حفظ و تقویت سلامت وی فراهم شود.

■ بیمار حق دارد به او گفته شود که در موارد اضطراری چه باید بکند.

■ کلیه اقدامات درمانی مربوط به آسایش گاه در هماهنگی با دستورات پزشک معالج برای بیمار فراهم شود.

■ کلیه خدمات درمانی توسط افراد کارآزموده و ماهر واجد صلاحیت برای وی فراهم شود.

■ رابطه بیمار با سازمان‌های آسایش گاهی باید بر مبنای صداقت و رعایت استانداردهای اخلاقی باشد.

■ بیمار حق دارد در خصوص روش‌های درمانی که می‌تواند به لحاظ نحوه درمان و مراقبت، شکایاتی را به دنبال داشته باشد، اطلاع حاصل کند و در خصوص چگونگی بیان اعتراض مطلع شود.

■ بیمار حق دارد به طور مکتوب از اقدامات مراقبتی که برای وی فراهم می‌شود و از دفعات تکرار آن مطلع شود.

■ بیمار حق دارد در خصوص هرگونه تغییر در

■ حقوق بیماران روانی و معتاد

■ بیمار حق دارد از قابلیت‌های حرفة‌ای، روش و مهارت‌های افرادی که درمان را برای وی فراهم می‌کنند، اطلاعات کافی داشته باشد.

■ بیمار حق دارد بخواهد اسرار پزشکی وی محترمانه تلقی شود (در خصوص وضعیت سلامتی روانی، اعتیاد و ...) در خصوص تبادل الکترونیکی داده‌ها باید از فن‌آوری‌هایی استفاده شود که امکان افشاء اسرار بیمار را به حداقل برساند.

■ بیمار حق دارد کارکنان و پزشکان معالج خود را در زمینه بیماری‌های روانی انتخاب کند و از میزان دانش آن‌ها و همچنین هزینه‌های ایجاد شده مطلع باشد.

■ اقدامات لازم برای درمان بیماران روانی فقط باید توسط افراد صلاحیت‌دار و خبره در این امور انجام شود و نباید درمان با نظر اشخاص ثالث برای بیمار انجام شود.

■ بیمار حق دارد در خصوص بیماری روانی خود، درمان را به صورتی دریافت کند که برای سایر بیماری‌ها ارایه می‌شود.

■ بیماران روانی و معتادان در صورت جستجو برای دریافت مزایای بیمه بهداشتی نباید مورد

- بیمار حق دارد در خصوص پرداختهای ماهانه خود مطلع باشد و از هرگونه کمکی که در این رابطه می‌تواند دریافت دارد، اطلاع حاصل کند.
- بیمار حق دارد در خصوص مواردی که توسط بیمه پوشش داده نمی‌شود، مطلع شود و از کلیه اقلام هزینه صورت حساب خود مطلع شود.
- بیمار حق دارد در عرض حداقل ۱۵ روز کاری از هرگونه تغییر در تعرفه خدمات (به طور شفاهی یا کتبی) مطلع شود.

نحوه مراقبت مورد مشورت قرار گیرد و در آن مشارکت داشته باشد.

■ بیمار حق دارد از قبول خدمتی امتناع ورزد و عواقب آن را بشناسد.

■ بیمار حق دارد بدون ترس و واهمه، تغییر مراقبت خود را درخواست کند.

■ بیمار حق دارد از افشای اسرار درمانی، اجتماعی و مالی وی و آن‌چه در خانه وی می‌گذرد، خودداری شود مگر در مواردی که قانون تکلیف کرده است.

